

Asia: VN/8830/2019

Lausuntopyyntö selvityksestä usean kielen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään

Lausunnonantajan lausunto

Selvityksessä on arvioitu vaikutuksia kieliryhmiin. Mitä muita mahdollisia vaikutuksia usean kielen merkitsemisellä väestötietojärjestelmään olisi kieliryhmiin. Pyydämme teitä erottelemaan vastauksessanne malli A:n ja malli B:n arvioidut vaikutukset.

-

Selvityksessä on arvioitu vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Mitä muita mahdollisia vaikutuksia usean kielen merkitsemisellä väestötietojärjestelmään olisi viranomaisille. Pyydämme teitä erottelemaan vastauksessanne malli A:n ja mallin B:n arvioidut vaikutukset.

-

Mitä taloudellisia vaikutuksia usean kielen merkitsemisellä väestötietojärjestelmään olisi teidän kannaltanne? Pyydämme teitä erottelemaan vastauksessanne malli A:n ja mallin B:n arvioidut vaikutukset.

-

Mikä selvitetystä vaihtoehdoista olisi teidän mielestänne paras malli toteutettavaksi?

-

Kirjoittakaa tähän, jos teillä on muuta lausuttavaa

Ulkoministeriön lausunto selvityksestä usean kielen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään

Oikeusministeriö on pyytänyt ulkoministeriöltä lausuntoa selvityksestä usean kielen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään.

Selvityksen tavoitteena on kartoittaa mitä vaikutuksia väestötietojärjestelmän kieltä koskevan merkinnän muuttamisesta aiheutuisi. Lisäksi tavoitteena on selvittää, miten Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen (1992; SopS 23/1992) neuvoa-antavan komitean suositus (ACFC/OP/IV(2016)002) voitaisiin toteuttaa niin, että se soveltuu Suomen järjestelmään.

Selvityksessä on päädytty kahteen eri vaihtoehtoon. Vaihtoehto A on usean äidinkielen merkitseminen siten, että henkilö aina myös merkitsee asiointikielekseen suomen tai ruotsin kielen. Vaihtoehto B on, että äidinkieli ja asiointikieli merkitään samalla tavalla kuin nykyään, ja lisätään mahdollisuus merkitä väestötietojärjestelmään yksi tai useampi kotikieli.

Ulkoministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Suomi on sitoutunut keskeisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka sisältävät velvoitteita vähemmistöjen, ml. kielivähemmistöjen aseman ja oikeuksien suojaamiseksi ja vähemmistökielten elinvoimaisuuden edistämiseksi. Ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon valvonnassa useamman kielen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään on käsitelty erityisesti Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen (SopS 1 ja 2 1998) ja alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan (SopS 23/1998) osalta.

Puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoa valvoo Euroopan neuvoston ministerikomitea, jota avustaa neuvoa-antava komitea (Advisory Committee). Neuvoa-antava komitea on puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa koskevassa viidennessä raportissaan (ACFC/OP/V(2019)001, kohdat 59-60) vuonna 2019 todennut, että vähemmistöihin kuuluvilla henkilöillä tulisi olla mahdollisuus ilmoittaa useampi kuin yksi ensimmäinen kieli väestötietojärjestelmään. Henkilökohtaisella tasolla tämä vastaisi paremmin yksilön oikeutta vapaaseen itseidentifikaatioon esimerkiksi henkilöille, joiden vanhemmat puhuvat kahta eri kieltä ja henkilöille, jotka puhuvat kieliä, joihin saattaa liittyä leimautumista (esim. romani) tai joita ei puhuta/kirjoiteta laajalti (esim. karjalan ja saamen kieli). Makrotasolla tällainen toimenpide antaisi nykyistä tarkemman kuvan monikielistyvän yhteiskunnan todellisuudesta ja lisäisi ensimmäisen kielen merkinnän luotettavuutta osoituksena yhteydestä etniseen ryhmään. Koska nämä tiedot ovat merkityksellisiä politiikan suunnittelulle, on kehitettävä menetelmä, jolla varmistetaan, että suomen kielen ilmoittaminen yhdeksi ensimmäisistä kielistä ei johda vähemmistökieliä koskevien säännösten standardien madaltamiseen.

Neuvoa-antava komitea suhtautuu myönteisesti viranomaisten sitoutumiseen arvioida useamman kuin yhden ensimmäisen kielen rekisteröinnin vaikutuksia väestötietojärjestelmään ja kannustaa niitä ottamaan laajasti vähemmistöjen edustajat mukaan tähän arviointiin ja kehittämään menetelmän, joka parhaiten vastaa heidän tarpeitaan eikä johda vähemmistökieliä koskevien määräysten madaltamiseen.

Vastaavasti peruskirjan täytäntöönpanon valvonta kuuluu Euroopan neuvoston ministerikomitealle, jota avustaa asiantuntijakomitea (Committee of Experts). Asiantuntijakomitea on peruskirjan täytäntöönpanoa Suomessa koskevassa viidennessä raportissaan (CM (2018) 114, 3.10.2018, kohta 68) vuonna 2018 todennut, että se pitää tervetulleena Hallituksen kertomuksessa kielilainsäädännön soveltamisesta (10/2017) esiin nostettua ajatusta, jonka mukaan tulisi tutkia mahdollisuutta merkitä useampia äidinkieliä väestötietojärjestelmään.

Yhdistyneiden kansakuntien keskeisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon valvonnassa Suomi on saanut useita suosituksia eri kieliryhmiin kuuluvien henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi. Vuoropuhelussa sopimusvalvontaelinten kanssa on toistamiseen noussut esille tarve saada riittävän jaoteltua tietoa väestöstä, mukaan lukien kieliryhmät, jotta politiikka, lainsäädäntö ja muut toimenpiteet voidaan kohdentaa paremmin eri väestöryhmien oikeuksien edistämiseen ja suojelemiseen.

Esimerkiksi kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 37/1970) täytäntöönpanoa valvova rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea on vuonna 2017 hyväksymissään yleissopimuksen täytäntöönpanoa Suomessa käsittelevissä loppupäätelmissään ja suosituksissaan (CERD/C/FIN/CO/23) ilmaissut huolensa siitä, etteivät Suomen antamat tilastotiedot anna kattavaa kuvaa siitä, miten eri ryhmät, kuten romanit, venäjän- ja vironkieliset, somalit ja saamelaiset, pystyvät nauttimaan taloudellisista ja sosiaalisista oikeuksistaan. Komitea on suositellut, että Suomi eriyttää tiedonkeruunsa jatkossa siten, että se käyttää erilaisia etnisen monimuotoisuuden indikaattoreita ja sallii vastaajien vastata nimettöminä sekä valita, miten he identifioivat itsensä. Tämän eriyttämisen tarkoituksena on luoda riittävä empiirinen perusta sellaisen politiikan kehittämiseksi, jolla pyritään tehostamaan kaikkien mahdollisuuksia nauttia yhdenvertaisesti kaikkia yleissopimuksella suojattuja oikeuksia ja helpottamaan tilanteen seuranta.

Ulkoministeriö pitää tärkeänä, että useamman kielen merkitsemistä väestötietojärjestelmään selvitetään edelleen kuullen kieliryhmien näkemyksiä eri vaihtoehdoista ja niiden tosiasiallisista vaikutuksista kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Rotola-Pukkila Pääivi
Ulkoministeriö - Oikeuspalvelu, Ihmisoikeustuomioistuin- ja -
sopimusasioiden yksikkö